

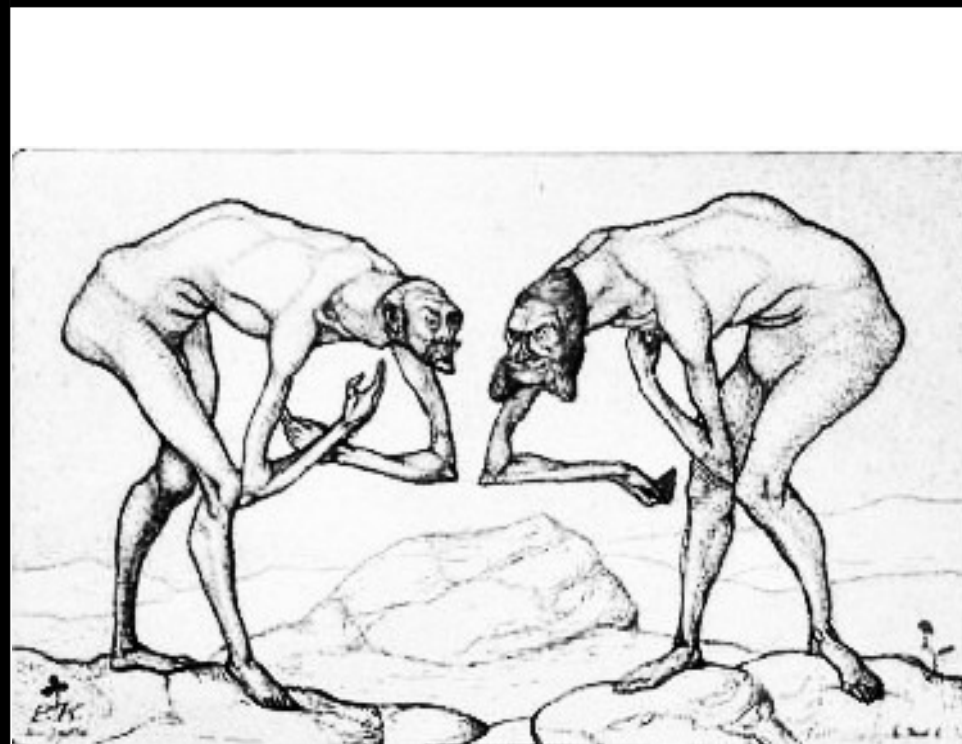
ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Československá anarchistická federace (ČSAF) sdružuje místní skupiny a jednotlivce, kteří se hlásí k anarchistickým myšlenkám. Jsme svobodomyšlný kolektiv sdružující pracující, nezaměstnané a studenty na anarchistických zásadách. Rozumíme tím federalismus, samosprávu a aktivitu zdola. Nemáme žádné vůdce, všechna rozhodnutí jsou přijímána všemi členy, případné funkce jsou volitelné a kdykoli odvolatelné zdola. ČSAF usiluje o vytvoření svobodné a samosprávné společnosti založené na územní a výrobní samosprávě, federalismu, rovnosti, solidaritě a sociální spravedlnosti. Společnosti, kterou budeme spravovat my samotní – obyčejní lidé – pracující, studenti a důchodci. ČSAF se věnuje propagaci anarchistických myšlenek a materiálů, různorodým akcím, aktivitám a kampaním, které považuje za důležité. Sdílíš podobné myšlenky a myslíš si, že organizovaním můžeme snadněji dosáhnout spousty věcí, snadněji a účinněji bránit svá práva a prosazovat své potřeby? Přidej se k ČSAF nebo s námi spolupracuj.

WWW.CSAF.CZ

SUREALISMUS A ANARCHISMUS

NAKLADATELSTVÍ
ČESKOSLOVENSKÉ ANARCHISTICKÉ
FEDERACE

Závěry

Anarcho-surrealistické kontakty vegetují dále od poloviny století na vyšších a nižších úrovních. A tak to bude asi ještě nějakou dobu. Totéž bylo dříve v případě symbolismu, také byly epizody s futurismem, dadaismem či existencialismem. To, že tyto avantgardní změny mohly koexistovat s anarchismem, je dokladem přitažlivosti a bohatství jeho myšlenek. Je třeba pouze se zamyslet nad tím, proč tato spojenectví byla tak krátkodobá. André Breton se ptal: „Proč nemohla nastat tato organická fúze mezi anarchismem a surrealismem? Ještě po pětadvaceti letech nad tím přemýšlím..“

Surrealismus a anarchismus ÚVODNÍ DEKLARACE

My, surrealisté, jsme přestali vzdávat hold trojici „stát-práce-náboženství,,, ke které cítíme odpor. Proto jsme se také setkali se soudruhy z Anarchistické Federace a proto máme od dnešního dne v úmyslu sdělovat své názory v „Le Libertaire,,. Doufáme, že tato spolupráce nám pomůže sdílet energii společnou všem revolučním intelektuálům. Máme za to, že je nezbytná široká revize doktrín. Ta bude možná pouze tehdy, kdy revolucionáři společně přezkoumají všechny socialistické programy, ale ne za tím účelem, aby tam našli potvrzení svých vlastních názorů, ale proto, aby vytvořili teorii schopnou dát nový a silný impuls pro Sociální Revoluci. Osvobození člověka by nemělo být omezeno pouze na oblast ekonomickou a politickou, ale mělo by se rozšířit na oblast mravní (definitivní ozdravení mezilidských vztahů). Je spojeno s tím, že si masy uvědomí své revoluční možnosti a v žádném případě nesmí vést k takové společnosti, ve které, by si byli jako v Sovětském svazu všichni lidé rovni ve svém otroctví.

Neúprosní vůči systému kapitalistického a koloniálního porobení, které se skrývá pod falešným pláštěm buržoazní „demokracie,, nebo nacistického či stalinského totalitního režimu, musíme stále vyjadřovat svůj

Prehistorie

Bylo by chybou se domnívat, že spolupráce anarchistů a surrealistů začala teprve v říjnu 1951. Rychlá retrospekce nám ukazuje, že už v čísle „Le Libertaire,, z 6. července 1951 je uveden surrealistický manifest - „Haute fréquence,, (z 24. května 1951), který ohlašuje příští spolupráci anarchistů a surrealistů. Deklaruje, že „různé způsoby vzpoury by od sebe neměly být izolovány ani stavěny do jakékoli hierarchie důležitosti,, a také vystupuje proti judeo-křesťanskému náboženství a jeho spojencům, kterými jsou „práce – rodina - vlast,,. Ozvěnou tohoto článku bude pozdější manifest. Dříve v témže roce chválí André Breton umělce – anarchistu Miguela G. Vivancosa těmito slovy: „jeden z největších hrdinů španělské války (pod vedením plukovníka Vivancose byl dobyt v prosinci 1937 Teruel a on také ke konci války jako vojenský velitel Puigcerdy hrdinsky zorganizoval evakuaci sedmdesáti tisíc republikánů),,.

Ostatně surrealisté často reagovali na texty otištěné v „Le Libertaire,,. Když Maurice Lemaître v časopise Anarchistické Federace publikoval anketu na téma procesu se spisovatelem Celiném, André Breton ostře odpověděl kritikou Celinova antisemitismu a jeho kolaborace. Svůj dopis zakončil tvrzením, že „nevidí žádný důvod, aby bylo vytvořeno hnutí za Celinovu věc., Benjamin Péret zase publikoval v „Le Libertaire,, článek, který byl předtím odmítnut „Le Figaro,, na téma Davida Rousseta a koncentračního světa. Několik měsíců předtím André Breton souhlasil s tím, že vystoupí na velkém shromáždění, které se uskutečnilo v „Salle de la Mutualité,, a bylo věnováno „Citoyens du Monde,, (Světobčanům) a odpíračům vojenské služby.

Tam potvrdil svůj antimilitarismus ještě z doby svého mládí a odvolával se na vzpomínky na černo-rudé prapory z dávných manifestací. Deklaroval přízeň pro anarchistické postoje a zejména pro Louise Lecoina. Ještě dříve, v „Le Libertaire,, z 22. května 1947, byl vytištěn manifest „Svoboda je vietnamské slovo,, podepsaný Bonnefoyem, Bousquetem, Bretonem, Péretem, Tanguym a deseti dalšími známými surrealisty. Tento manifest odmítá imperialistické dobrodružství Francie v Indočíně. Je třeba také pamatovat, že Breton v roce

taková akce organizovaná anarchisty, které by se neúčastnil (ať už šlo o solidaritu s aktivisty CNT-FAI, odsouzenými ve Španělsku, nebo o protest proti konfiskaci „Le Libertaire„)

Po deseti měsících spolupráce s „Le Libertaire„, Jean Schuster provedl první bilanci. V článku „Smysl jednoho setkání„, potvrzuje oddanost surrealistů ideálům Anarchistické Federace, doufajíc současně, že anarchisté „si ujasní existenci mnoha problémů intelektuálních či etických, které vyžadují stejně radikální řešení jako problémy společenské„. Tento problém trápil patrně také další surrealisty a v „Neviditelné revoluci„, Francois Valorbe sugeruje, že „aby revoluce byla nezvratná, musí být totální„, a také, že musí proběhnout ve všech oblastech. Toto způsobilo, že určitá skupina aktivistů (jejíž mluvčími byli Paul Zorkine, Roland Breton i Serge Nin) nabyla dojmu, ať už oprávněného či ne, že surrealismus se chce stát oficiálním uměním anarchismu. Anarchističtí aktivisté, rozčílení takovýmto jejich odstrčením od revoluce, chtěli takto ukázat, že také oni mohou umělce něčemu naučit. Vyčítali surrealistům esoteričnost a vyzývali je, aby se necítili nadřazení a aby kromě toho, že „akceptují obecné cíle anarchistické ideologie, akceptovali také metody koordinované akce revolučního hnutí jakým je F.A., tak jak to dělají každý den četní syndikalisté anarchistického hnutí„,

Přesto, že anarchisté předvíдали námitky svých aktivistů a v článku „Na co myslí a oč usilují surrealisté„, publikovaném v „Le Libertaire„, 16. listopadu 1951 se pokusili vysvětlit jim smysl setkání, které aktivisté příliš nepochopili, samotné setkání bylo spíše setkáním kádrů než aktivistů (ze surrealistů se pouze Jean-Louis Bédouin a Jean Schuster zúčastnili společných setkání a práce), a tito aktivisté-oponenti brzy ztratili zájem, nebo nikdy nepochopili smysl tohoto spojenectví. Kromě toho, což je ale důležitější, vnitřní neshody v Anarchistické Federaci přiosťřily polemiku na téma surrealistů, kteří byli déle spojeni s Fontenistem, než s těmi, kteří se rozešli s „Le Libertaire„, a vytvořili „Le Monde Libertaire„. Roland Breton, tehdy mladý redaktor „Le Libertaire„, žijící svědek tohoto období, říká, že kromě Fontenise se jiní

Setkání anarchistů a surrealistů

„Úvodní deklarace„, podepsaná Bretonem, sedmnácti umělci a mnohými neupřesněnými „kolegy ze zahraničí pobývajícími v Paříži„, plní úlohu jakéhosi prvního surrealisticko-anarchistického manifestu. Tento doklad, s kterým se lze málokdy setkat, byl publikován v nízkonákladovém týdeníku a nikdy (s malou výjimkou) nebyl přetištěn. Je ale stejně důležitý jak pro dějiny surrealismu, tak i anarchismu, pro dějiny politických doktrín a pro dějiny celé avantgardy. Začíná kritikou trojice „stát-práce-náboženství„. Dále navrhuje neodkladnou „revizi doktrín„, aby vznikla teorie schopná dát nový silný impuls sociální revoluci. Doufá v osvobození člověka rovněž v etické oblasti. Odmítá všechny politické režimy: kapitalismus, buržoazní demokracii, kolonialismus a totalitarismus (fašistické a stalinistické).

Doporučuje „autonomní akci dělníků„. Aktivita, kterou pro sebe volí surrealisté, se týká „transformace mentálních struktur„. Později uvidíme, že dvě narážky manifestu už obsahují prvky příštího rozchodu. Ale než k tomu došlo, spolupráce probíhala naplno. Každý týden (s malými výjimkami) „Le Libertaire„ publikoval „Billet Surréaliste„, obsahující články na různá témata, ale hlavně uměleckého charakteru. Kromě této rubriky surrealisté publikují v „Le Libertaire„, recenze na knihy a filmy a také politické články. Benjamin Péret rozvinul zajímavé teze na téma syndikalismu a nacionalismu, které byly později soustředěny do jedné publikace.

Mezi autory článků nacházíme velmi známé surrealisty této doby. Byli to: Adolphe Acker, Jean-Louis Bédouin, Robert Benayoun, Yves Bonnefoy, Joe Bousquet, Francis Bouvet, André Breton, R.Brudieux, Jean Brun, Jacques Bernard Brunius, Eliane Cantoni, Adrien Dax, Guy Doumayrou, Jacqueline Duprey, Jean Ferry, Guy Gillequin, Georges Goldfayn, Jacqueline Duprey, Jean Ferry, Guy Gillequin, Georges Goldfayn, Jacques Halpern, Arthur Harfaux, Jindrich Heisle, Maurice Henry, Marcel Jean, Adonis Kirou (užívající také pseudonym Jean Charlin), J. Lambert, Alain Lebreton, Gérard Legrand, André Liberati, Pierre Mabilie, André Pieyre de Mandiargues, Jehan Mayoux, Francis Meunier, Nora Mitrani, Maurice Nadeau, Henri

Parisot, Henri Pastoureau, Octavio Paz, Benjamin Péret, José Pierre, Maurice Raphael, Man Ray, Armand Robin, Claude Rochin, Bernard Roger, Jean Schuster, Anne Seghers, H.Seigle, N.Seigle, Jacqueline Senard, Jaroslav Serpan, Roland Sig, Yves Tanguy, Toyen, Clovis Trouille, Francois Valorbe, Michel Zimbacca.

Hodně jejich článků se týkalo běžných témat anebo byly natolik neškodné, že mohly být publikovány i jinde. Přesto jsou některé velmi důležité a zaslouží si obšírnější komentář. Například článek „Imperialismus a nacionalismus“, Benjamina Péreta, který byl otištěn v „Billet Surréaliste“, z 19. října 1951 a odsuzoval veškeré imperialismy a kolonialismy. Péret ostře a zřetelně, což udivuje u básníka, odmítá past národní nezávislosti, o kterou usilují některé asijské a africké národy. Péret varuje, že „národní nezávislost je jen vnadidlem nabízeným národním kapitalismem, jehož účelem je zamaskování opravdového východiska, a předvídá to, co se pak skutečně přihodilo v těchto zemích.

O dvě generace později problém svobody nadále zůstává neřešitelný. „Pokud prahněme po ostré rivalizaci mezi Washingtonem a Moskvou, musíme si všimnout, že celé osvobozené hnutí je jimi nyní využíváno jako manévr ve studené válce, které je také strategickým manévrem příští války.“ K takovým případům lze počítat Kubu (včera), dnešní Irsko, a zítra kdo ví možná Korsiku či Hong-Kong? Co by v takovém případě měli podniknout revolucionáři v těchto zemích? Podle Péreta „by revolucionáři měli poukazovat na rozdíly mezi cíly dělníků a cíly kapitalistů i v tom případě, kdy je k sobě někdy sblízuje problém národní nezávislosti.“ Anarchisté a surrealisté si dobře zapamatovali poučení Péreta a využili je za války v Alžírsku. Organizují ve Francii pomoc, upozorňovali na to, že nezávislost je jen malým krůčkem v dlouhém pochodu na cestě k revoluci, a současně upozorňovali na paternalistické, šovinistické, rasistické a autoritativní vlivy v F.L.N. (Frontě Národního Osvobození), které pak vedly k dobře známým následkům.

Další prorocký surrealistický článek patří Jeanu Schusterovi a týká se „snu a revoluce“. Tento článek končí překvapující paralelou: „když se jedné noci všem vykořisťovaným bude zdát, že je třeba konečně skoncovat

s tyranii, která jim vládne, pak se snad stane, že svítání je na celém světě zastihne na barikádách.“ Nebyly snad graffiti v Paříži v 68. roce, takové jako: „Všechnu moc imaginaci“, „žádejme nemožné“, atd. ozvěnou surrealistických hesel? Starost o autentickou revoluci vyplňují myšlenky Jeana-Louise Bédouina, který v článku „Identická snaha, aby se s tím skoncovalo,“ bojuje proti „rozdělení revolučních sil, které existuje už dávno,“ a vyzývá nás ke zboření zdi, která je uměle stavěna mezi dělnického aktivistu a revolučního umělce. Z celé série surrealistických článků zasluhuje pozornost článek André Bretona „La claire tour“, ve kterém nejen potvrzuje svou sympatii k anarchismu, ale také dokazuje, že právě v anarchismu má surrealismus své začátky. Surrealismus vznikl dlouho předtím, než byl definován; byl tehdy pouze svobodným seskupením jednotlivců, kteří spontánně odmítali veškerá společenská a mravní omezování, a dívali se do „černého zrcadla anarchismu.“ Po tomto „vyznání lásky anarchistům“, které opírá také o citáty Laurenta Tailhade a Marcela Schwoba (dvou anarchistických intelektuálů známých v té době), Breton zdůrazňuje totožnost anarchismu a surrealismu – „surrealisté žijí v přesvědčení, že společenská revoluce rozšířená na všechny země by měla vést ke vzniku osvobozeného světa (někdo říká „surrealistického“, což je vlastně totéž).“

Kritici Bretona často poukazovali na jeho nestálost, jeho členství v komunistické straně a později spojení s Trockým. Všimli si také jeho reformistických názorů, týkajících se „Citoyens du Monde“, či legalizace náhradní služby ve Francii. Také z tohoto důvodu se málo mluví či úplně mlčí o jeho anarchistických názorech. Ale právě výše uvedený článek jasně ukazuje hloubku jeho angažovanosti. „Anarchismus není takovým, jakým ho představují jeho odpůrci – karikaturním či odpudivým. Je takový, jak ho popisuje Fontenis – jako boj o důstojnost člověka, jako socialismus, chápáný ne jako obyčejné řešení ekonomických či politických problémů, ale jako obháje vykořisťovaných, v jejich touze po vytvoření beztrždní a bezstátní společnosti, kde by všechny dobré vlastnosti člověka měly šanci, aby byly oceněny a všechna snažení byla realizovatelná.“ Zaangažování Bretona je zřejmé také z toho, že nebyla

1947 přivezl ze svého pobytu v Americe rukopis „Arkán 17,,“, ve kterém vyjadřuje lítost nad tím, že v mládí volil „marxistickou cestu,, místo té „nejčistší,, – anarchistické. Spíše než náhlým obratem, způsobeným bankrotem bolševismu jako revoluční síly, změnil své názory pomalým postupným zráním, které procházelo mnoha transformacemi. Byly to čistky moskevských procesů z let 1935-36, které způsobily změny v jeho politickém myšlení. Právě do této doby patří jeho zvrát od marxismu k anarchismu (který navíc nikdy neignoroval ani neztrácel ze zřetele, což dosvědčují jeho názory, sdělené na toto téma Marguerite Bonnet, či obhajoba Germaine Berton, vzpomínky na Emila Henryho a mnoho dalších epizod). Jeho působení na revoluční prostředí bylo tak velké, že získal dokonce sympatie Lva Trockého. A nezapomínejme, že Trocký nebyl příliš nakloněn ruským anarchistům, dokud sám neupadl do nemilosti. Tehdy i on podepsal „Manifest nezávislého revolučního umění,, (v roce 1938 v Mexiku), ve kterém se o revoluci píše, že by měla „zavést anarchistické individuální svobody,,. Potom dokonce navrhuje, aby marxisté kráčeli ve shodě s anarchisty.

Ze strany anarchistů výrazy sympatie nebyly až tak vřelé. Jeden z mála anarchistických intelektuálů, sir Herbert Read, se ve třicátých letech o surrealismus vážně zajímal. Později říkal, že měl dojem, že byl jediným Angličanem a jediným anarchistou, který vystavoval s anarcho-surrealistickým svazem. Bylo třeba počkat až do roku 1947, aby se anarchisté veřejně vyjádřili na téma Bretona a surrealismu. Z počátku André Julien pozdravil v „Le Liberaire,, Bretona, vracejícího se do Francie a vysvětlil čtenářům politické postoje surrealistů na základě takových prací jako „Arkán 17,,“, „Rupture Inaugurale,, atd. a jednu z konferencí určenou pro širokou veřejnost „Cercle des Etudiants Anarchistes,, pojmenoval „Surrealismus a psychoanalýza – pomocníci osvobození,,. Po Julienu píše mnohokrát o Bretonovi Georges Fontenis; píše o jeho pracích a komentuje jeho veřejná vystoupení. Tehdy se také objevují v časopisech francouzských anarchistů nová jména, především Jean-Louis Bedonin a Jean Schuster, kteří se zanedlouho stanou původci „spojenectví,,.

spolupracovníci časopisu dívali na surrealisty spíše jako na kuriozitu, než jako na důvěryhodné spojence.

Při setkání, na kterém byla přerušena vzájemná spolupráce, Serge Nin jménem stálých aktivistů podepsal oficiální ukončení tohoto experimentu.

Pozdější vztahy mezi anarchisty a surrealisty

Přes uraženou hrdost několika z nich, téměř všichni surrealisté nepřerušili spolupráci s anarchisty, ale pokračovali v této spolupráci – ovšem už za jiných podmínek a v jiných rovinách. Louis Lecoin a Maurice Joyeux, kteří opustili „Le Liberaire,,“, kolem sebe shromáždili jiné aktivisty, kteří je podporovali. Postupně vytvořili „Le Monde Liberaire,,“, a „Liberté,,“, v kterých se objevovaly texty Andrého Bretona (zúčastňujícího se prací skupiny Louise Michel) a dalších surrealistů. Když v roce 1956 nastala příležitost vyjádřit se k událostem v Maďarsku – v „Le Monde Liberaire,,“, se objevil surrealistický manifest „Maďarsko – vycházející slunce,,“, ve kterém byli povstalci srovnáni s komuny a který končil slovy: „FAŠISTÉ JSOU TI, KTERÍ STRÍLEJÍ DO LIDU,,“.

Breton podepisuje všechny protesty a manifesty, vystupuje s proslovy pro věc náhradní služby do doby než bude schválen příslušný zákon. Spolupráce neprobíhá jen jedním směrem: J. C. Tétrais v „Le Monde Liberaire,,“, obnovuje volání po anarcho-surrealistické syntéze: „v naší době je více než nutné, aby se anarchisté cítili těsně svázáni s tímto revolučním hnutím,,“. O několik měsíců později zní jako ozvěna slova Jacqua Sorela: „Surrealismus a anarchismus mají hodně styčných bodů, které jim dávají výbušnou a stálou sílu,,“. Po smrti André Bretona „Le Monde Liberaire,,“ (č. 126 z listopadu 1966) uvádí na první stránce tato slova: „André Breton je mrtev. Aragon žije...To je dvojnásobné neštěstí pro poctivé lidi,,“. Po smrti Bretona zůstane surrealistické hnutí rozhádané, ale stačí se podívat do různých publikací, abychom se přesvědčili, že anarchismus se tam nadále vyskytuje. Od těchto dob se anarcho-surrealistické skupiny a publikace objevují sporadicky ve Francii, Belgii, Portugalsku a USA.

Pietro Ferrua: Surrealismus a anarchismus

Úvod

Mnozí anarchisté vyjádřili údiv nad tím, když 12.října 1951 publikoval týdeník francouzské Anarchistické Federace „Le Libertaire„ manifest pod názvem „Surrealismus a anarchismus: Úvodní deklarace„. Někteří aktivisté pokládali takovou heterogenní fúzi za mylnou, hlásali nutnost umění realistického, konkrétního, angažovaného, lidového a snad i populistického.

Pravidelná spolupráce surrealistů s „Le Libertaire„ trvala jen 15 měsíců (od října 1951 do ledna 1953). Definitivní ukončení spolupráce nastalo během setkání, kterého se zúčastnili za surrealisty André Breton, Benjamin Péret, Jean Schuster, Jean-Louis Bédouin a Ado Kirou, a za anarchisty Georges Fontenis, Sergenin a Paul Zorkine. Nehledě na to se surrealisté zúčastňovali dále akcí organizovaných anarchisty, psali o anarchismu ve svých nových publikacích, někteří dokonce působili v anarchistickém hnutí a zúčastnili se událostí v květnu 1968.

Tento aspekt evoluce surrealistického myšlení a politické aktivity surrealistů je málo znám badatelům hnutí. Z mezinárodních znalců surrealistů Anna Balakian přiznává, že se vyhýbala tomuto pro ni nepříjemnému tématu a J. H. Mathews, který věnoval surrealismu hodně svých prací, se tohoto tématu dotýká jen letmo. Ještě více udivuje, že o této stránce historie surrealismu bylo pomlčeno v roce 1966 během „Recontres„, které byly pod patronátem „Centre Culturel de Cerisy-la-Salle„, kdy celé zasedání bylo věnováno problému svobody podle surrealistů. Stejně tak o tom mlčí články v „Cahiers Dada Surréalisme„ (francouzská série) či v „Dada Surréalisme„ (americká série). Jako první vrhnul trochu světla na tuto problematiku Jean-Louis Bédouin (jeden ze signatářů manifestu) ve svém „Vingt ans Surréalisme 1939-1959„, dalším, kdo se začal tímto tématem zabývat, byla Marguerite Bonnet. V poslední době José Pierre provedl kompilaci dokladů z této doby a vydal publikaci třiceti „Billets Surréalistes„, která byly otištěny v „Le Libertaire„. Zbývá jen doufat, že se najde taková skupina lidí, kteří vydají všechny surrealistické písemnosti (také z dob dřívějších a pozdějších) a shromáždí vzpomínky ostatních ještě žijících pamětníků.

nesouhlas s oběma těmito systémy. Stejně jako všechny imperialistické války, také ta, kterou nám oni připravují, aby vyřešili svoje vlastní konflikty a aby zničili veškeré revoluční tendence, není naší válkou. Jediné, k čemu může vést, je bída, lhostejnost a represe. Očekáváme autonomní akce pracujících lidí, očekáváme opozici, která by byla schopná zabránit takové válce a která by vedla k celosvětové revoluci. Surrealismus jako jediný může umožnit tuto revoluci. Jeho vývoj a vliv na myšlení dokázaly, jak slabé jsou všechny tradiční formy vyjadřování a dokázaly, jak byly neadekvátní, vzhledem k potřebě revolty umělce proti materiálním a morálním podmínkám vnuceným člověku. Boj o nahrazení společenských struktur a působení surrealismu pro přeměnu mentálních struktur se navzájem nevylučují – ale naopak navzájem doplňují. Jejich spojením se uspíší příchod osvobození od veškeré hierarchie a útlaku.

Z polské překladu Anny Niedzwiecké v časopise Mać Parjadka - Anarchistyczny magazyn autorów č.(20) 2/94 přeložila AS